



>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Universiteiten van Nederland
T.a.v. drs. P.J. Duisenberg
Postbus 13739
2501 ES DEN HAAG

**Onderzoek en
Wetenschapsbeleid**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon



Onze referentie
34030224

Datum **18 OKT. 2022**
Betreft Hoogleraren

Geachte heer Duisenberg,

In 2008 heeft mijn voorganger, minister Plasterk, met Sijbolt Noorda, toenmalig voorzitter van de toenmalige VSNU (hierna UNL), afgesproken dat universiteiten meer transparantie zouden betrachten over de nevenwerkzaamheden van het wetenschappelijk personeel. UNL heeft mijn voorgangers in de daaropvolgende jaren geïnformeerd over de vorderingen daarvan. Naar aanleiding van reportages van Nieuwsuur¹ hebben wij dit voorjaar met elkaar geconcludeerd dat de registratie en openbaarmaking van nevenwerkzaamheden van hoogleraren nog niet op orde is. Genoemde reportages hebben bovendien vragen doen rijzen over de wijze waarop bepaalde leerstoelen en hoogleraren via de derde geldstroom worden gefinancierd en de mate waarin dit inzichtelijk is voor de samenleving. Hoogleraren zijn bij uitstek verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het hun toegewezen wetenschapsgebied en voor de inhoud van het te geven onderwijs op dat gebied.² Een gebrek aan transparantie en onafhankelijkheid kan de kwaliteit van dat onderwijs en onderzoek schaden.

Samenwerking tussen onderzoekers en het bedrijfsleven, de overheid en andere organisaties is echter ook belangrijk om onderzoek en onderwijs goed te laten aansluiten bij maatschappelijke uitdagingen en innovatie te stimuleren. Tegelijkertijd hebben wij, elk vanuit een andere rol, met elkaar het maatschappelijk vertrouwen in het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek te bewaken en er zorg voor te dragen dat de academische vrijheid en wetenschappelijke integriteit worden gerespecteerd. Vanuit die gedachte schrijf ik u aan met een drietal verzoeken en tot slot een uitnodiging.

Registratie nevenwerkzaamheden

Voor belanghebbende buitenstaanders, de media, het parlement en niet in de laatste plaats onderzoekers zelf, moet inzichtelijk zijn welke relevante nevenwerkzaamheden het wetenschappelijk personeel verricht. In 2017 heeft de UNL samen met de sociale partners daarom de Sectorale regeling nevenwerkzaamheden ingevoerd, die erin voorziet dat relevante

¹ <https://nos.nl/collectie/13896>

² Artikel 9.19 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

nevenwerkzaamheden worden geregistreerd door de universiteit, en door elke hoogleraar (en mogelijk ander wetenschappelijk personeel) gemeld op diens openbaar toegankelijke webpagina. Gebleken is dat universiteiten in veel gevallen geen nevenwerkzaamheden hebben geregistreerd terwijl die wel worden verricht. U heeft aangegeven de Sectorale regeling nevenwerkzaamheden dit jaar nog te zullen evalueren; ik zie met belangstelling uit naar de resultaten.

Onze referentie

34030224

Ik heb uw leden, in navolging op het verzoek dat al mondeling is gedaan, ook aangeschreven met het dringende verzoek om de registratie van nevenwerkzaamheden zo spoedig mogelijk op orde te brengen. Daarnaast is het wel van belang dat alle betrokkenen en belanghebbenden zich in het vervolg ervan kunnen vergewissen dat de registratie van nevenwerkzaamheden volledig en actueel is. Ik verzoek uw leden daarom een landelijk, uniform en openbaar register voor nevenwerkzaamheden van in elk geval hoogleraren te ontwikkelen en beheren, inclusief bijzonder hoogleraren, waarbij rekening wordt gehouden met privacyaspecten. Hoewel een dergelijk register wellicht niet de oorzaken van een tekortschietende registratie kan wegnemen, kan hiermee wel voorkomen worden dat niet-naleving van afspraken hieromtrent te lang onopgemerkt blijft. Ik verzoek u mij voor het einde van het kalenderjaar te informeren over hoe en met welk tijdspad het register vorm gaat krijgen.

Onafhankelijk onderzoek

Naar aanleiding van de berichtgeving van Nieuwsuur over de slechte registratie en mogelijke beïnvloeding door nevenwerkzaamheden van hoogleraren hebben fractieleden van GroenLinks, SP, CDA en het lid Omtzigt Kamervragen gesteld over de naleving en effectiviteit van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit (NGWI)³. Het gaat dan vooral om de normen en zorgplichten ten aanzien van transparantie en onafhankelijkheid. In de beantwoording op deze vragen heb ik aangegeven dat ik met de opstellers van de NGWI⁴ in overleg zal treden en hen zal verzoeken de gedragscode te laten evalueren door een onafhankelijke commissie.

Doel hiervan is het kunnen beoordelen of de betreffende zorgplichten en normen hieruit effectief en te handhaven zijn, waaronder de norm dat onderzoekers open en volledig moeten zijn over de rol van externe belanghebbenden, opdrachtgevers, financiers, mogelijke belangconflicten en relevante nevenwerkzaamheden. De evaluatie gaat in op de vraag in hoeverre beïnvloeding vanuit derden een factor van belang is. Deze evaluatie zal een breder beeld moeten geven over hoe universiteiten, universitair medische centra, hogescholen, instituten van NWO en KNAW en instituten voor toegepast onderzoek omgaan met wetenschappelijke integriteit en nevenfuncties. Uit het contact dat de directeur Onderzoek en Wetenschapsbeleid hierover heeft gehad met de directeur UNL heb ik begrepen dat UNL constructief tegenover een verzoek hieromtrent staat. Daarvoor ben ik u erkentelijk. Via deze weg wil ik u verzoeken een evaluatie hierover dit kalenderjaar met de medeopstellers te starten. Bij voorkeur stel ik in overleg met u een commissie hiervoor in. Een vergelijkbaar verzoek zal ik naar hen sturen.

³ Aangangsel Handelingen II 2020/22, nrs. 2874, 2875, 2876, 3513, 3514 en 3570

⁴ Universiteiten van Nederland, Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, Koninklijke Academie van Wetenschappen, Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, Vereniging Hogescholen en TO2-federatie

Naast het gegeven dat een evaluatie inzicht geeft in de werking van de gedragscode en daarmee inzicht in de doeltreffendheid en doelmatigheid daarvan, is de achtergrond van mijn verzoek dat de uitkomst van de evaluatie van de NGWI van belang is om een weging te kunnen maken of wettelijke verankering van enkele normen of zorgplichten uit de deze gedragscode nodig is. Gezien dit belang en met inachtneming van elkaars rollen, wil ik u voorts verzoeken om met mijn ambtenaren in overleg te treden over de nadere evaluatievragen en samenstelling van een commissie. In december dit jaar zal ik de Tweede Kamer informeren over de voortgang.

Onze referentie

34030224

Hoogleraren

In de hiervoor aangehaalde Kamervragen hebben leden van de fracties van GroenLinks, SP en het lid Omtzigt ook vragen gesteld over hoogleraren bij universiteiten en in het bijzonder over de mogelijke schijn van belangenverstrengeling bij bijzonder hoogleraren, gesponsorde gewone hoogleraren of gewone hoogleraren met een zeer kleine aanstelling. Deze vormen van hoogleraarschap hebben als gemene deler dat een derde belangrijke invloed kan hebben op de financiering of aanstelling van hen en daardoor in potentie een risico vormt voor de onafhankelijkheid en de academische vrijheid; deze vormen van hoogleraarschap kunnen de schijn van belangenverstrengeling hebben. Ik vind het een zorgelijke ontwikkeling dat bij sommige faculteiten of afdelingen de gewone hoogleraar die deze functie als hoofdfunctie en zonder sponsoring uitvoert, ondervertegenwoordigd is. Dat maakt het beoefenen van onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek en het verzorgen van onafhankelijk wetenschappelijk onderwijs binnen de faculteiten kwetsbaar. Het voornemen van de rechtenfaculteit van de Universiteit van Amsterdam die een koerswijziging wil voor vakgroep belastingrecht zie ik als een goed voorbeeld: 'meer universitaire hoofdfuncties en minder nevenfuncties'.⁵

De balans tussen bijzondere en gewone hoogleraren met en zonder een nevenfunctie of sponsoring is een verantwoordelijkheid van het bestuur van de universiteit of faculteit. Echter, een verstoorde balans kan de kwaliteit van onderwijs en onderzoek en de academische vrijheid schaden. Met het oog op het borgen van deze kwaliteit, vrijheid en mijn stelselverantwoordelijkheid wil ik u uitnodigen voor een dialoog over het beleid van de universiteiten dat zij voeren ten aanzien van bijzondere en gesponsorde hoogleraren, en transparantie over bijzondere leerstoelen. Gelet op de beroepsuitoefening van wetenschappers wil ik ook de KNAW bij die dialoog betrekken. Mijn ambtenaren hebben reeds hierover contact met u opgenomen.

Het Kamerlid Omtzigt heeft tot slot verzocht om een overzicht van alle hoogleraren en hun leerstoelen die (mede)gefinancierd zijn uit publieke middelen, niet zijnde middelen die op de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap staan.⁶ Naar aanleiding van dit verzoek is door UNL toegezegd te komen met een overzicht waarin ook helderheid ten aanzien van belastingrecht en accountancy zal worden verschaft, met als kanttekening dat het creëren van dit overzicht enige tijd in beslag zal nemen. Ik verzoek u aan het einde van het kalenderjaar mij dit overzicht toe te zenden.

Met vriendelijke groet,

⁵ Folia 24 augustus 2022, 'Rechtenfaculteit wil koerswijziging voor vakgroep belastingrecht'

⁶ Aangangsel Handelingen II 2020/22, nr. 3513

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Robbert Dijkgraaf

Onze referentie

34030224